

Łukasz KOLENDER

*Uniwersytet Jagielloński,
Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej
Instytut Sztuk Audiowizualnych*

NUDA JAKO ŚRODEK FILMOWEGO WYRAZU. PRZYPADEK KINA STRUKTURALNEGO

Film strukturalny był pierwszym nurtem w historii kina, który w sposób świadomy i celowy posługiwał się nudą jako jednym ze środków filmowego wyrazu. Nurt ten rozkwitł w drugiej połowie lat 60. w USA. Związani z nim twórcy zerwali ze złożonością wcześniejszych dokonań filmowej awangardy, dążąc do minimalizmu. Łączyło ich zainteresowanie podstawowymi mechanizmami działania medium filmowego: ontologicznym związkiem między rzeczywistością prefilmową a obrazami zarejestrowanymi na taśmie celuloidowej, relacjami między sferą audialną a wizualną, iluzorycznym charakterem ekranowego ruchu etc.

W swoim referacie przeanalizuję charakterystyczną dla niektórych dzieł nurtu strategię, polegającą na wpisaniu w projektowane przez twórcę przeżycie odbiorcze doświadczenia nudy. Eliminacja lub unieważnienie fabuły, wydłużenie czasu trwania ujęć do kilkunastu, a nawet kilkudziesięciu minut oraz zaplanowany dystans między widzem a diegezą filmu przeformułują charakter uczestnictwa odbiorcy w seansie filmowym. Procesy projekcji i identyfikacji oraz wynikające z nich emocjonalne zaangażowanie zastąpione zostają koniecznością dokonywania na bieżąco interpretacji dzieła – już podczas pierwszego seansu aktywność intelektualna przeważa nad reakcjami afektywnymi. W swoim referacie skupię się na analizie wybranych dzieł dwójki reżyserów: klasyka omawianego nurtu, Michaela Snowa, oraz inspirującej się jego twórczością, a zarazem należącej już do kolejnego pokolenia awangardzistów Chantal Akerman. Prześlę ewolucję „estetyki nudy” spod znaku kina strukturalnego w kluczowym dla tego zjawiska okresie: od dzieł Snowa takich jak "Wavelength" (1967) i "La Région Centrale" (1971) po wykorzystanie jej przez Akerman w filmie fabularnym – słynnej "Jeanne Dielman, Bulwar Handlowy, 1080 Bruksela" (1975). Kluczowy element

referatu stanowić będzie próba określenia źródeł oraz funkcji zabiegów formalnych stosowanych we wspomnianych utworach. W zakończeniu referatu postaram się zanalizować wpływ omawianej estetyki na kino współczesne, ze szczególnym uwzględnieniem tzw. slow cinema.